

Analyzing the challenges of ethnic policies within the framework of regional planning with an emphasis on balanced development and population sustainability in the Kurdish regions of Iran

Javad Saranjam¹, Mohamad Reza Aghreb Parast², Mohamad Reza Yazdani zazrani³

1. PhD Candidate in Political Science, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. Email: javad.saranmam@gmail.com

2. Assistant Professor, Department of Political Science, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. Email: aghareb@iaush.ac.ir

3. Assistant Professor, Department of Political Science, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. Email: Yazdani.mrz@iau.ac.ir

ARTICLE INFO

Abstract

Article type:

Research Paper

Article history:

Received: December 11, 2025

Revised: February 15, 2026

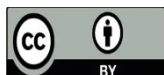
Accepted: June 16, 2026
Published: June 16, 2026

Keywords:

Ethnic policies regional planning balanced development demographic sustainability

This study aims to analyze the challenges of ethnic policies within the framework of regional planning and its role in achieving balanced development and population sustainability in Kurdish regions of the Islamic Republic of Iran. Kurdish regions, with their specific cultural, social, and geographical characteristics, have always been considered one of the most sensitive spaces for regional planning in the country. In these regions, the distribution of resources, local participation, and government policy approaches in the field of development and regional justice are strongly influenced by ethnic considerations and centralized decision-making structures. The present study, using a mixed approach (qualitative-quantitative) and using field data, program documents, and policy analysis, examines the interaction of ethnic policies with regional planning processes. The findings show that the weakness in institutionalizing ethnic participation, administrative centralization, and inequality in resource allocation are among the most important factors hindering the balanced development and population sustainability of these regions. The results also indicate that aligning ethnic policies with regional planning can pave the way for strengthening spatial justice, reducing unwanted migration, and increasing social cohesion in Kurdish-populated areas. Finally, a proposed framework for rearranging ethnic policies in the form of regional planning is presented.

How to cite: Saranjam, J, Aghreb parast, M R and Yazdani Zazrani, M R. (2026). Analyzing the challenges of ethnic policies within the framework of regional planning with an emphasis on balanced development and population sustainability in the Kurdish regions of Iran. *Geography and Regional Planning*, 16(63).370-387. <https://doi.org/10.22034/jgeoq.2026.564856.4389>

Introduction

The Kurdish regions of the Islamic Republic of Iran, with their distinct cultural, social, and geographical characteristics, have consistently been among the most sensitive and strategically important areas for regional planning and policy-making. Despite the rich cultural heritage, historical depth, and significant demographic presence of the Kurdish population, these regions have faced persistent challenges related to unbalanced development, uneven resource allocation, population instability, and socio-economic marginalization. The interaction between ethnic policies and regional planning processes in these areas has often been characterized by administrative centralization, insufficient institutionalization of ethnic participation, and discriminatory or neglectful approaches to local needs, which have collectively hindered the achievement of balanced development and demographic sustainability. While previous research has explored various dimensions of ethnic policies, cultural identity, and economic disparities in Kurdish regions, there remains a significant gap in systematically understanding how ethnic policies—particularly in their cultural, religious, and economic dimensions—interact with regional planning frameworks to influence demographic patterns, population retention, and spatial justice. The consequences of these policy-region dynamics are profound: high unemployment, poverty, inadequate infrastructure, forced or voluntary migration of youth to urban centers, brain drain, weakened social cohesion, and growing ethnic grievances that threaten national integration and sustainable development. Moreover, the role of religious diversity—particularly the Sunni-Shia divide—further complicates policy effectiveness, as Kurdish populations often perceive state policies as favoring Shiite religious identities, leading to feelings of discrimination and marginalization. This research, therefore, aims to analyze the challenges of ethnic policies within the framework of regional planning, with a specific focus on balanced development and

demographic sustainability in the Kurdish regions of Iran. By employing a mixed-methods approach that combines qualitative data from elite interviews and policy document analysis with quantitative survey data, this study seeks to identify the key obstacles to equitable development, explore the interactive effects of cultural, religious, and economic policies on demographic patterns, and propose a comprehensive framework for reorienting ethnic policies to align with the principles of spatial justice, local participation, and sustainable population stability. The findings are expected to provide valuable insights for policymakers, regional planners, and scholars to design more inclusive, context-sensitive, and effective policies that address the multi-dimensional challenges facing Kurdish communities while strengthening national cohesion and regional prosperity.

Methodology

This research employs a mixed-methods approach (qualitative-quantitative) to analyze the challenges of ethnic policies within the framework of regional planning, with an emphasis on balanced development and demographic sustainability in the Kurdish regions of Iran. The qualitative phase involves in-depth, semi-structured exploratory interviews with 22 key informants, including university professors, academic faculty members, and experts with scientific-research and teaching experience in the fields of sociology, political science, and regional planning. Sampling was conducted using a theoretical (purposive) approach, continuing until theoretical saturation was achieved at the 12th interview, resulting in a total of 22 interviews. Data from the qualitative phase were analyzed using a three-stage coding process (open, axial, and selective coding), which ultimately yielded over 300 open codes, 45 axial codes, and 4 main categories: cultural development, social development, religious development, and economic development. The qualitative data were validated through participant feedback, inter-coder agreement, and triangulation of sources. For the

quantitative phase, a researcher-designed, validated 30-item questionnaire based on a five-point Likert scale was administered to a sample of 300 respondents from the Kurdish regions, measuring four dimensions: cultural development, social development, religious development, and economic development of ethnic groups. The questionnaire's validity was assessed through confirmatory factor analysis, with factor loadings exceeding 0.40 and significant t-values ($p < 0.05$), and reliability was confirmed through Cronbach's alpha (ranging from 0.77 to 0.93) and composite reliability (ranging from 0.89 to 0.95), while convergent validity was established using average variance extracted (AVE) values above 0.50 for all dimensions. Quantitative data were analyzed using SPSS and Smart PLS software, employing descriptive statistics (frequencies, percentages, means, standard deviations, skewness, and kurtosis) and inferential statistics (confirmatory factor analysis, one-sample t-tests, and Friedman ranking tests), with a significance level set at 0.05. This mixed-methods design allowed the research to first explore in-depth qualitative insights from experts and then validate and generalize these findings through quantitative survey data, ensuring a comprehensive and robust analysis of the complex relationship between ethnic policies, regional planning, and demographic patterns in Iran's Kurdish regions.

Results and Discussion

The findings of this mixed-methods study reveal that ethnic policies in the Islamic Republic of Iran significantly influence the development and demographic patterns of Kurdish regions through four interconnected dimensions: cultural, social, religious, and economic, each with distinct impacts on population stability and regional balance. Qualitative analysis of 22 expert interviews identified over 300 open codes and 45 axial codes, ultimately yielding four main categories: cultural development (emphasizing the preservation of Kurdish language, customs, and arts alongside state-imposed cultural restrictions), social

development (highlighting issues of political instability, social participation deficits, and institutionalized discrimination), religious development (focusing on the Sunni-Shia divide and perceptions of religious marginalization), and economic development (underscoring unemployment, poverty, infrastructure deficits, and unequal resource allocation). Quantitative survey data from 300 respondents confirmed these qualitative insights, with confirmatory factor analysis validating all four dimensions (factor loadings > 0.40 , t-values > 1.96 , $p < 0.05$) and reliability measures indicating strong internal consistency (Cronbach's alpha: 0.77–0.93; composite reliability: 0.89–0.95; AVE: 0.67–0.85). The results demonstrate that religious identity acts as a critical dividing factor: Kurdish Shiites tend to define their ethnic identity as subordinate to Iranian national identity, while Kurdish Sunnis exhibit a more politicized ethnic nationalism, reflecting the role of religion as both a marker of distinction and a source of perceived discrimination. Economic factors emerge as a primary driver of demographic change, with high unemployment, poverty, and lack of investment leading to youth migration, brain drain, and population decline in Kurdish regions, which in turn exacerbates social fragmentation and weakens local economies. Cultural policies present a dual-edged effect: while some state policies support local cultural preservation, others impose restrictions that generate feelings of cultural marginalization and erode trust in government institutions. The discussion highlights that these challenges are interlinked—economic underdevelopment fuels migration, which weakens cultural transmission, which in turn reduces political mobilization capacity, creating a vicious cycle of underdevelopment and demographic instability. The study finds that lack of local participation in decision-making, administrative centralization, and insufficient institutionalization of ethnic representation are fundamental structural barriers that prevent Kurdish regions from achieving balanced development. However, the research also identifies opportunities: inclusive ethnic policies that promote

participatory governance, equitable resource distribution, and investment in local infrastructure could significantly enhance social cohesion, economic vitality, and demographic stability. The findings align with theoretical perspectives on ethnic conflict and development (including the work of Iseman, Gellner, Smith, Mayer, Gurr, and Hechter), which emphasize the relationship between economic inequality, political marginalization, ethnic grievance, and collective identity. Ultimately, the discussion concludes that achieving balanced development and demographic sustainability in Kurdish regions requires a fundamental reorientation of ethnic policies—from centralized, top-down approaches to decentralized, participatory, and culturally-sensitive frameworks that recognize ethnic diversity as a national strength rather than a threat, and that invest in local capacity-building, equitable resource allocation, and mechanisms for meaningful ethnic representation in regional planning processes.

Conclusion

This study concludes that ethnic policies in the Islamic Republic of Iran significantly shape the development and demographic patterns of Kurdish regions through four interconnected dimensions—cultural, social, religious, and economic—each with profound implications for balanced regional development and population sustainability. The findings demonstrate that religious identity serves as a critical dividing factor, with Kurdish Shiites more likely to subordinate their ethnic identity to Iranian national identity, while Kurdish Sunnis exhibit a more politicized ethnic nationalism, reflecting the role of religion as both a marker of distinction and a source of perceived discrimination. Economic factors emerge as the primary driver of demographic change, with high unemployment, poverty, infrastructure deficits, and unequal resource allocation leading to youth migration, brain drain, and population decline, creating a vicious cycle of underdevelopment and instability. Cultural policies present a dual-edged effect: while some state initiatives

support local cultural preservation, others impose restrictions that generate feelings of cultural marginalization, erode trust in government institutions, and weaken social cohesion. The research highlights that lack of local participation, administrative centralization, and insufficient institutionalization of ethnic representation are fundamental structural barriers that prevent Kurdish regions from achieving balanced development and demographic sustainability. These structural weaknesses are compounded by the absence of inclusive, participatory governance mechanisms, inadequate integration of ethnic considerations into regional planning, and insufficient investment in local capacity-building, education, and infrastructure. However, the study also identifies significant opportunities: inclusive ethnic policies that promote participatory governance, equitable resource distribution, investment in local infrastructure, and respect for cultural and religious diversity could substantially enhance social cohesion, economic vitality, and demographic stability. Based on these findings, the research proposes a comprehensive framework for reorienting ethnic policies that includes: (a) decentralizing administrative decision-making to empower local authorities and communities; (b) institutionalizing ethnic participation in regional planning through formal representation mechanisms; (c) ensuring equitable resource allocation that addresses regional disparities and invests in underdeveloped Kurdish areas; (d) promoting cultural and linguistic diversity through support for Kurdish language education, cultural events, and media; (e) addressing religious grievances through interfaith dialogue, recognition of religious pluralism, and policies that ensure equal treatment for all religious communities; (f) investing in infrastructure, education, and job creation to reduce poverty, unemployment, and migration pressures; and (g) strengthening social cohesion and national solidarity through inclusive narratives that recognize Kurdish cultural contributions as integral to Iran's

national identity. Future research should explore comparative analyses with other ethnic regions in Iran and neighboring countries, examine the effectiveness of specific policy interventions, and investigate the role of international factors such as diaspora communities, regional geopolitics, and global human rights frameworks in shaping ethnic dynamics. Ultimately, achieving balanced development and demographic sustainability in Kurdish regions requires a fundamental reorientation of ethnic

policies from centralized, top-down approaches toward decentralized, participatory, and culturally-sensitive frameworks that recognize ethnic diversity as a national asset rather than a threat, and that invest in local capacity-building, equitable resource distribution, and meaningful mechanisms for ethnic representation in regional planning processes, thereby contributing to the broader goals of social justice, national solidarity, and sustainable development in Iran.

Ethical considerations

Following the principles of research ethics

The authors have observed the principles of ethics in conducting and publishing this scientific research, and this is confirmed by all of them.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

First author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation of information and results, preparing a draft of the article.

Second author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation

of information and results, preparing a draft of the article.

Third author: Preparation of samples, conducting experiments and collecting data, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation of information and results, preparing a draft of the article.

Ethical Considerations

The authors affirm that they have adhered to ethical research practices, avoiding plagiarism, misconduct, data fabrication or falsification, and have provided their consent for this article's publication.

Funding

This research was conducted without any financial support from Payam Noor University.

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest

انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی منطقه‌ای

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

تحلیل چالش‌های سیاست‌های قومی در چارچوب برنامه‌ریزی منطقه‌ای با تأکید بر توسعه متوازن و پایداری جمعیتی در مناطق کردنشین ایران

جواد سرانجام^۱، محمدرضا اقارب‌پرست^۲✉، محمدرضا یزدانی زازرانی^۳

۱. دانشجوی دکتری علوم سیاسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. رایانامه: javad.saranmam@gmail.com

۲. نویسنده مسئول. استادیار گروه علوم سیاسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. رایانامه: aghareb@iaush.ac.ir

۳. استادیار گروه علوم سیاسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران. رایانامه: Yazdani.mrz@iau.ac.ir

چکیده

این پژوهش با هدف تحلیل چالش‌های سیاست‌های قومی در چارچوب برنامه‌ریزی منطقه‌ای و نقش آن در تحقق توسعه متوازن و پایداری جمعیتی مناطق کردنشین جمهوری اسلامی ایران انجام گرفته است. مناطق کردنشین، با ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و جغرافیایی خاص، همواره از حساس‌ترین فضاهای برنامه‌ریزی منطقه‌ای کشور به‌شمار می‌آیند. در این مناطق، نحوه توزیع منابع، مشارکت محلی و رویکردهای سیاستی دولت در حوزه توسعه و عدالت منطقه‌ای، به‌شدت تحت تأثیر ملاحظات قومی و ساختارهای تصمیم‌گیری متمرکز قرار دارد. پژوهش حاضر با بهره‌گیری از رویکرد ترکیبی (کیفی-کمی) و استفاده از داده‌های میدانی، اسناد برنامه‌ای و تحلیل سیاستی، به بررسی نحوه تعامل سیاست‌های قومی با فرآیندهای برنامه‌ریزی منطقه‌ای پرداخته است. یافته‌ها نشان می‌دهد که ضعف در نهادینه‌سازی مشارکت قومی، تمرکزگرایی اداری و نابرابری در تخصیص منابع، از مهم‌ترین عوامل بازدارنده در مسیر توسعه متوازن و پایداری جمعیتی این مناطق است. همچنین نتایج حاکی از آن است که هم‌سویی سیاست‌های قومی با برنامه‌ریزی منطقه‌ای می‌تواند زمینه‌ساز تقویت عدالت فضایی، کاهش مهاجرت‌های ناخواسته و افزایش انسجام اجتماعی در مناطق کردنشین شود. در پایان، چارچوبی پیشنهادی برای بازآرایی سیاست‌های قومی در قالب برنامه‌ریزی منطقه‌ای ارائه شده است.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۹/۲۱

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۱/۲۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۳/۲۶

تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۳/۲۶

کلیدواژه‌ها:

سیاست‌های قومی برنامه‌ریزی منطقه‌ای توسعه متوازن پایداری جمعیتی

استناد: سرانجام، جواد، اقارب‌پرست، محمدرضا و یزدانی زازرانی، محمدرضا. (۱۴۰۵). تحلیل چالش‌های سیاست‌های قومی در چارچوب برنامه‌ریزی منطقه‌ای با تأکید بر توسعه متوازن و پایداری جمعیتی در مناطق کردنشین ایران. *جغرافیا و برنامه ریزی منطقه‌ای*، ۱۶(۶۳): ۳۷۰-۳۷۰

DOI: 10.22034/jgeoq.2026.564856.4389.۳۸۷

© نویسندگان.

ناشر: موسسه آموزش عالی قشم

مقدمه

مناطق کردنشین در جمهوری اسلامی ایران با ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خاص خود، همواره در کانون توجه سیاست‌گذاران و محققان قرار داشته‌اند. قوم کرد به عنوان یکی از اقوام بزرگ و با تاریخ غنی در ایران، دارای هویت فرهنگی و اجتماعی منحصر به فردی است که تحت تأثیر سیاست‌های قومی و ملی قرار دارد. این سیاست‌ها می‌توانند تأثیرات عمیقی بر توسعه و تراکم جمعیتی این مناطق داشته باشند. توسعه پایدار و متوازن یکی از اهداف اصلی هر کشور است و در این راستا، سیاست‌های قومی می‌توانند نقش کلیدی ایفا کنند. در حالی که برخی از این سیاست‌ها ممکن است به تقویت هویت قومی و توسعه اقتصادی کمک کنند، برخی دیگر می‌توانند به ایجاد محدودیت‌ها و چالش‌هایی منجر شوند که بر تراکم جمعیتی و وضعیت معیشتی ساکنان این مناطق تأثیر منفی بگذارد.

مروری کوتاه بر تحقیقات قبلی نشان می‌دهد که موضوع تأثیر سیاست‌های قومی بر توسعه و تراکم جمعیتی مناطق کردنشین، مورد توجه پژوهشگران و محققان مختلف قرار گرفته است. برخی از مطالعات به بررسی تأثیر سیاست‌های قومی بر هویت اجتماعی و فرهنگی قوم کرد پرداخته‌اند. این تحقیقات نشان داده‌اند که سیاست‌های تبعیض‌آمیز می‌توانند به تضعیف هویت قومی و کاهش مشارکت اجتماعی منجر شوند. در زمینه اقتصاد، پژوهش‌هایی وجود دارد که به تأثیر سیاست‌های اقتصادی بر توسعه مناطق کردنشین پرداخته‌اند. این تحقیقات نشان می‌دهند که سیاست‌های نابرابر اقتصادی می‌توانند به افزایش فقر و کاهش فرصت‌های شغلی در این مناطق منجر شوند. برخی از مطالعات به تحلیل تراکم جمعیتی و مهاجرت در مناطق کردنشین پرداخته‌اند. این تحقیقات نشان می‌دهند که سیاست‌های قومی و محدودیت‌های ناشی از آن‌ها می‌توانند به مهاجرت معکوس یا کاهش تراکم جمعیتی در این مناطق منجر شوند. همچنین، در سطح بین‌المللی، پژوهش‌هایی وجود دارند که به مقایسه سیاست‌های قومی در کشورهای مختلف پرداخته و تأثیر آن‌ها بر توسعه و تراکم جمعیتی اقوام مختلف را بررسی کرده‌اند. این تحقیقات به درک بهتر از چالش‌ها و فرصت‌های موجود در سیاست‌گذاری‌های قومی کمک می‌کنند. (یوسفی: ۱۳۸۰: ۳۱).

مناطق کردنشین به دلیل تنوع فرهنگی و اجتماعی خود، همواره تحت تأثیر سیاست‌های قومی قرار داشته‌اند. سیاست‌های قومی می‌توانند تأثیرات منفی بر توسعه اقتصادی این مناطق داشته باشند. با بررسی این تأثیرات، می‌توان به شناسایی چالش‌ها و فرصت‌های موجود در زمینه توسعه اقتصادی پرداخته و راهکارهای مؤثری برای بهبود وضعیت معیشتی ساکنان این مناطق ارائه داد. سیاست‌های قومی می‌توانند به تغییرات در الگوهای مهاجرت و تراکم جمعیتی منجر شوند. این پژوهش می‌تواند به تحلیل این تغییرات و تأثیرات آن‌ها بر ساختار جمعیتی و اجتماعی مناطق کردنشین بپردازد و به سیاست‌گذاران در تصمیم‌گیری‌های مرتبط کمک کند. با توجه به چالش‌های موجود، نیاز به سیاست‌گذاری‌های مؤثر و جامع در زمینه توسعه مناطق کردنشین احساس می‌شود. این پژوهش می‌تواند به عنوان یک منبع معتبر برای تصمیم‌گیرندگان و سیاست‌گذاران در طراحی و اجرای سیاست‌های مناسب در این زمینه مورد استفاده قرار گیرد. بررسی تأثیر سیاست‌های قومی بر توسعه و تراکم جمعیتی می‌تواند به تحقق اهداف توسعه پایدار در مناطق کردنشین کمک کند. این پژوهش می‌تواند به شناسایی راهکارهایی برای توسعه پایدار و متوازن در این مناطق بپردازد. این پژوهش به بررسی تأثیر سیاست‌های قومی بر توسعه و تراکم جمعیتی مناطق کردنشین می‌پردازد و سعی دارد تا با تحلیل دقیق این تأثیرات، به درک بهتری از چالش‌ها و فرصت‌های موجود در این مناطق دست یابد. با توجه به اهمیت موضوع و نیاز به سیاست‌گذاری‌های مؤثر، این تحقیق می‌تواند به عنوان یک منبع معتبر برای تصمیم‌گیرندگان و پژوهشگران در زمینه توسعه مناطق کردنشین مورد استفاده قرار گیرد. (مقصودی، مجتبی ۱۳۷۶)

مفاهیم پژوهش

سیاست‌های قومی

مفهوم سیاست‌های قومی به مجموعه‌ای از تدابیر، برنامه‌ها و اقداماتی اطلاق می‌شود که به منظور مدیریت و تنظیم روابط میان گروه‌های قومی مختلف در یک کشور یا منطقه طراحی و اجرا می‌شوند. این سیاست‌ها معمولاً به منظور حفظ هویت‌های قومی، ترویج همزیستی مسالمت‌آمیز، و تأمین حقوق و منافع گروه‌های قومی مختلف به کار می‌روند. سیاست‌های قومی می‌توانند به حفظ

و تقویت هویت فرهنگی، زبان، و سنت‌های گروه‌های قومی کمک کنند. این امر می‌تواند شامل حمایت از آموزش زبان‌های محلی و ترویج فرهنگ‌های بومی باشد. سیاست‌های قومی می‌توانند به توزیع عادلانه منابع اقتصادی و اجتماعی میان گروه‌های قومی مختلف کمک کنند. (میلر، دیوید (۱۳۸۳))

این امر می‌تواند شامل تخصیص بودجه‌های خاص برای توسعه مناطق قومی و ایجاد فرصت‌های شغلی باشد. این سیاست‌ها می‌توانند به افزایش مشارکت سیاسی گروه‌های قومی در فرآیندهای تصمیم‌گیری کمک کنند. این امر می‌تواند شامل نمایندگی در نهادهای دولتی و محلی باشد. سیاست‌های قومی می‌توانند به مدیریت تنش‌ها و تعارضات میان گروه‌های مختلف کمک کنند. این امر می‌تواند شامل ایجاد سازوکارهای گفت‌وگو و مصالحه باشد. سیاست‌های قومی می‌توانند به توسعه اجتماعی و اقتصادی مناطق قومی کمک کنند. این امر می‌تواند شامل سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها، آموزش و بهداشت باشد. سیاست‌های قومی نقش مهمی در شکل‌گیری روابط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در جوامع چند قومی دارند. درک این سیاست‌ها و تأثیرات آن‌ها بر توسعه و تراکم جمعیتی می‌تواند به بهبود شرایط زندگی و همزیستی مسالمت‌آمیز در مناطق مختلف کمک کند. (مقصودی، مجتبی (۱۳۸۲))

تراکم جمعیتی

مفهوم تراکم جمعیتی به نسبت تعداد افراد ساکن در یک منطقه خاص به مساحت آن منطقه اشاره دارد. این معیار معمولاً به عنوان یک شاخص برای ارزیابی چگونگی توزیع جمعیت در یک ناحیه جغرافیایی خاص استفاده می‌شود و می‌تواند به درک بهتر از الگوهای زندگی، توسعه شهری، و نیازهای زیرساختی کمک کند. تراکم جمعیتی معمولاً با تقسیم تعداد کل جمعیت یک منطقه بر مساحت آن منطقه محاسبه می‌شود. به عنوان مثال، اگر یک شهر دارای ۱۰۰,۰۰۰ نفر جمعیت و مساحت ۵۰ کیلومتر مربع باشد، تراکم جمعیتی آن ۲,۰۰۰ نفر در هر کیلومتر مربع خواهد بود. تراکم جمعیتی یک مفهوم کلیدی در مطالعات جمعیتی و برنامه‌ریزی شهری است که می‌تواند به درک بهتر از چالش‌ها و فرصت‌های موجود در جوامع مختلف کمک کند. درک این مفهوم به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان کمک می‌کند تا تصمیمات بهتری در زمینه توسعه پایدار و بهبود کیفیت زندگی ساکنان اتخاذ کنند.

قومیت

مفهوم قومیت یک مفهوم قدیمی است که در حوزه علوم اجتماعی دچار تحول مفهومی شده است. این تحول مفهومی، امکان حمل معانی کاملاً متفاوتی را فراهم آورده است که امروزه بسیار دور از ذهن می‌نماید. اساساً مفهوم قومیت در زبان انگلیسی دارای پیشینه منفی و نشانگر جدایی‌ها و غیرخودی تلقی کردن برخی گروه‌های اجتماعی است (مارجر، ۱۳۷۷: ۳۸). تبارشناسی مفهوم قومیت نشان می‌دهد که واژه "قومی" در فرهنگ غربی دارای بار ارزشی معادل کفر و موهومات کفرآمیز و نیز غیرمسیحیان و غیرکلیمیان که به مسیحیت نگرویده‌اند، می‌باشد (احمدی، ۱۳۷۸: ۳۰).

تراکم جمعیتی

اصطلاح تراکم جمعیت دلالت دارد بر تعداد مردمی که یک منطقه یا مساحت معینی را در اختیار دارند. و به این منظور به کار می‌رود تا تعداد متوسط مردمی که یک واحد جغرافیایی را اشغال کرده‌اند، مشخص کنند. از این رو تراکم جمعیت، مهمترین و ساده‌ترین اطلاع درباره جمعیت و شیوه‌ای برای آگاهی از کل جمعیت سرشماری است. دانستن رقم کل جمعیت یک سرزمین، هر چند لازمست، ولی کافی نیست و باید رابطه‌ای میان این رقم و عواملی دیگر، مثل: مساحت منطقه‌ای که این جمعیت در آن زندگی می‌کنند، باشد؛ زیرا جمعیت در همان سرزمین نیز ممکن است، توزیع مکانی متعددی داشته باشد و انبوهی یا پراکندگی آن متفاوت باشد. (مقصودی، ۱۳۷۶)

قوم کرد

قوم کرد یکی از اقوام بزرگ و باستانی خاورمیانه است که عمدتاً در مناطق کوهستانی و مرتفع ایران، عراق، ترکیه و سوریه زندگی می‌کند. کردها دارای تاریخ، فرهنگ و زبان خاص خود هستند و به عنوان یکی از اقوام مهم در منطقه شناخته می‌شوند. زبان کردی به عنوان زبان اصلی قوم کرد شناخته می‌شود و به چندین گویش مختلف تقسیم می‌شود، از جمله گویش‌های کرمانجی، سورانی و زازاکی. این زبان‌ها به خانواده زبان‌های هند و اروپایی تعلق دارند. (اسدی، علیرضا، ۱۳۹۰)

قوم کرد دارای فرهنگی غنی و متنوع است که شامل موسیقی، رقص، ادبیات و هنرهای دستی می‌شود. جشن‌ها و مراسم‌های خاصی مانند نوروز (سال نو کردی) و مراسم‌های عروسی از جمله مهم‌ترین جنبه‌های فرهنگی آن‌ها هستند. مناطق کردنشین به

طور عمده شامل نواحی کوهستانی و مرتفع است که به آن‌ها "کردستان" گفته می‌شود. این مناطق به دلیل موقعیت جغرافیایی خود، دارای منابع طبیعی غنی و تنوع زیستی بالایی هستند. کردها دارای تاریخ طولانی و پیچیده‌ای هستند که به دوران باستان بازمی‌گردد. آن‌ها در طول تاریخ با امپراتوری‌های مختلفی مانند امپراتوری عثمانی و صفویان درگیر بوده‌اند و همواره به دنبال حفظ هویت و حقوق خود بوده‌اند. (علی پور، ۱۳۹۰)

قوم کرد به مذاهب مختلفی تعلق دارند، از جمله اسلام (شیعه و سنی)، یارسان و زرتشتی. این تنوع مذهبی به غنای فرهنگی آن‌ها افزوده است. کردها در طول تاریخ با چالش‌های سیاسی و اجتماعی متعددی مواجه بوده‌اند. تلاش برای خودمختاری و حقوق قومی از جمله مهم‌ترین مسائل سیاسی آن‌هاست. در سال‌های اخیر، کردها به ویژه در عراق و سوریه، نقش مهمی در تحولات سیاسی و نظامی ایفا کرده‌اند. قوم کرد با تاریخ و فرهنگی غنی، یکی از اقوام مهم و تأثیرگذار در خاورمیانه است. درک ویژگی‌ها و چالش‌های این قوم می‌تواند به بهبود روابط اجتماعی و سیاسی در منطقه و همچنین به حفظ هویت فرهنگی آن‌ها کمک کند. (گبانچی، ۱۳۹۲)

روش پژوهش

روش تحقیق در این پژوهش ترکیبی از روش‌های اسنادی، بررسی منابع و پژوهش‌های موجود، تشکیل پنل نخبگانی، مصاحبه با نخبگان و استفاده از تجربیات محقق خواهد بود.

بخش کیفی

در تحقیق حاضر جهت شناسایی وضعیت موجود با مرور ادبیات مربوط به حوزه هدف پژوهش به بررسی اسناد بالادستی، مطالعات، پژوهش‌های مربوط و گزارش‌های پژوهشی پرداخته خواهد شد. به منظور شناسایی نظر خبرگان (جامعه‌شناسان، وکلای خانواده، خانواده‌ها، والدین و دانش‌آموزان) در حوزه پژوهش از مصاحبه استفاده خواهد شد. در پژوهش حاضر از ابزار مصاحبه‌ی اکتشافی و نیمه ساختار یافته با مطلع کلیدی استفاده می‌شود. دلیل استفاده از مصاحبه نیمه ساختار یافته این است که علاوه بر آنکه امکان تبادل نظرات و تفکر وجود دارد می‌توان بحث و موضوع مصاحبه را در جهت دستیابی به اهداف پژوهش هدایت نمود. پس از تعیین مصاحبه‌شوندگان هماهنگی لازم برای زمان و مکان تشکیل جلسه مصاحبه صورت خواهد گرفت.

در این پژوهش برای کسب اطمینان از میزان مقبولیت (عینیت‌پذیری) داده‌ها، روش‌های زیرمورد استفاده قرار می‌گیرند: مصاحبه‌ها پس از استخراج با برخی از مشارکت‌کنندگان کنترل شده و صحت داده‌ها توسط آنان بررسی خواهد شد. به منظور اطمینان از توانایی محقق در انجام مصاحبه، دو مصاحبه آزمایشی توسط محقق صورت خواهد گرفت تا نسبت به انجام و چگونگی صحیح مصاحبه مهارت نسبی پیدا کند. نخستین مصاحبه‌ها توسط اساتید راهنما مورد بررسی قرار خواهد گرفت و سپس اصلاحات انجام شده در مصاحبه‌های بعدی منظور می‌گردد. استفاده از ابزارهای مناسب جهت ضبط داده‌ها و ذخیره داده‌ها که بدین منظور از ضبط صوت به طور هم‌زمان جهت اطمینان بیشتر استفاده خواهد شد.

در پژوهش‌های کیفی روایی داده‌ها، به میزانی که یافته‌های پژوهش بیانگر واقعیت باشد، اطلاق می‌شود. از این طریق روایی به درجه دقت و درستی اطلاعات مربوط می‌شود. در این پژوهش بعد از دسته‌بندی اطلاعات در خوشه‌ای از موضوعات، به توضیحات اولیه رجوع خواهد گردید به این ترتیب واقعیات مکرر، مرتبط و صحیح باقی می‌ماند که همان روایی پژوهش است.

بخش کمی

سپس به منظور تشخیص عوامل کلیدی حاصل از مصاحبه و عوامل عدم قطعیت در آینده از پرسشنامه استفاده خواهد شد؛ بدین منظور در پرسشنامه تعیین عدم قطعیت‌ها، عوامل کلیدی با کمک عدم قطعیت‌هایی که به دو حالت متقابل از آینده موضوع اشاره دارند، مورد استفاده قرار خواهد گرفت. برای تحلیل میزان نزدیکی پاسخ‌های صاحب‌نظران از کمیتی به نام «شاخص اجماع» و برای سنجش میزان افتراق نظریات آنان از «ضریب پراکندگی» استفاده می‌کنیم.

«ضریب پراکندگی» برای استدلال درباره میزان افتراق نظر خبرگان کاربرد دارد. همچنین برای سنجش روایی از تحلیل عاملی تاییدی و به منظور سنجش پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده خواهد شد. با بررسی پژوهش‌های انجام شده (داده‌های ثانویه) در این حوزه بصورت کتابخانه‌ای از یکسو و بررسی اسناد بالادستی از سوی دیگر، مقدمات برگزاری پنل و مصاحبه با نخبگان فراهم شده است در مصاحبه ساختمند نمونه‌گیری رسمی انجام می‌شود و براساس احتمالات، نوع خاصی از

نمونه معرف انتخاب می‌گردد با توجه به اینکه مصاحبه با نخبگان عمدتاً از جنس مصاحبه کیفی است انتخاب نمونه معرف بر اساس مدل احتمالات تحقیق را به هدف خود نزدیک خواهد کرد بنابراین افرادی با مشخصات جمعیت شناسی خاص انتخاب گردید در واقع نمونه گیری از نوع تئوریک است و افرادی برای مصاحبه به صورت هدفمند و غیر احتمالی در نظر گرفته شده اند.

روش تجزیه و تحلیل داده ها

استراتژی اساسی تحقیق در تحلیل سیاستگذاری قومی بر بافت جمعیتی می باشد در واقع با کنترل سایر متغیرها بررسی می‌کنیم که آیا در شرایط مساوی و یکسان به لحاظ مشخصه ها، سیاستگذاری قومی بر بافت جمعیتی کشور تاثیر مستقل و معنی داری خواهد داشت یا خیر؟ داده های بدست آمده را با استفاده از نرم افزار SPSS تحلیل خواهیم کرد .

چالش ها و فرصت ها

چالش ها

بررسی تأثیر سیاست‌های قومی بر توسعه و تراکم جمعیتی مناطق کردنشین می‌تواند با چالش‌های متعددی مواجه شود. این چالش‌ها می‌توانند به عوامل اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی مرتبط باشند. برای مثال :

- مناطق کردنشین معمولاً با عدم ثبات سیاسی و تنش‌های داخلی مواجه هستند که می‌تواند بر توسعه و برنامه‌ریزی‌های اجتماعی تأثیر منفی بگذارد.
- در برخی کشورها، سیاست‌های تبعیض‌آمیز علیه کردها می‌تواند مانع از توسعه اقتصادی و اجتماعی این مناطق شود و به تراکم جمعیتی بالا در مناطق خاصی منجر شود.
- مناطق کردنشین معمولاً با کمبود منابع مالی و زیرساخت‌های لازم برای توسعه مواجه هستند که می‌تواند به کاهش کیفیت زندگی و افزایش تراکم جمعیتی در مناطق خاص منجر شود.
- نرخ بالای بیکاری و فقر در این مناطق می‌تواند باعث مهاجرت به شهرهای بزرگ‌تر و افزایش تراکم جمعیتی در آن مناطق شود.
- وجود تنش‌های قومی و فرهنگی می‌تواند به بروز ناآرامی‌ها و نارضایتی‌های اجتماعی منجر شود که بر توسعه و همزیستی مسالمت‌آمیز تأثیر منفی می‌گذارد.
- عدم مشارکت گروه‌های قومی در فرآیندهای تصمیم‌گیری می‌تواند به عدم رضایت و نارضایتی اجتماعی منجر شود و بر توسعه تأثیر بگذارد.

در شرایطی که سیاست‌های قومی به نفع یک گروه خاص باشد، ممکن است هویت فرهنگی کردها تحت تأثیر قرار گیرد و این امر می‌تواند به کاهش انسجام اجتماعی و فرهنگی منجر شود. مهاجرت و تغییرات اجتماعی می‌تواند به تغییرات فرهنگی و از بین رفتن برخی از سنت‌ها و آداب و رسوم محلی منجر شود. افزایش تراکم جمعیتی می‌تواند فشار بیشتری بر منابع طبیعی و محیط زیست وارد کند که این امر می‌تواند به مشکلات زیست‌محیطی و کاهش کیفیت زندگی منجر شود.

فرصت ها

بررسی تأثیر سیاست‌های قومی بر توسعه و تراکم جمعیتی مناطق کردنشین می‌تواند فرصت‌های زیادی را به همراه داشته باشد. این فرصت‌ها می‌توانند به بهبود شرایط زندگی، توسعه اقتصادی و اجتماعی و تقویت هویت فرهنگی کمک کنند. برای مثال :

- سیاست‌های مثبت قومی می‌توانند به حفظ و ترویج فرهنگ، زبان و آداب و رسوم کردها کمک کنند و به تقویت هویت فرهنگی این قوم منجر شوند.
- با ایجاد سیاست‌های حمایتی و تسهیل‌گر، می‌توان سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی را به مناطق کردنشین جذب کرد که به توسعه اقتصادی و ایجاد شغل منجر می‌شود.
- مناطق کردنشین با تاریخ و فرهنگ غنی خود می‌توانند به عنوان مقاصد گردشگری توسعه یابند و این امر به افزایش درآمد و اشتغال در این مناطق کمک خواهد کرد.
- با توجه به نیازهای خاص مناطق کردنشین، می‌توان بهبود زیرساخت‌ها مانند حمل و نقل، آموزش و بهداشت را در دستور کار قرار داد که به توسعه اجتماعی و اقتصادی این مناطق کمک می‌کند.

- سیاست‌های قومی می‌توانند به تقویت مشارکت محلی و ایجاد نهادهای اجتماعی و فرهنگی کمک کنند که به افزایش همبستگی اجتماعی و توسعه پایدار منجر می‌شود.
 - با توجه به منابع طبیعی غنی در مناطق کردنشین، می‌توان سیاست‌های مدیریت پایدار منابع طبیعی را پیاده‌سازی کرد که به حفظ محیط زیست و توسعه اقتصادی کمک می‌کند.
 - با توجه به نیاز به نیروی کار ماهر، می‌توان برنامه‌های آموزشی و مهارتی را در این مناطق توسعه داد که به بهبود کیفیت زندگی و اشتغال کمک خواهد کرد.
 - با پیاده‌سازی سیاست‌های قومی عادلانه و فراگیر، می‌توان به ایجاد امنیت و ثبات در مناطق کردنشین کمک کرد که این امر به توسعه و جذب سرمایه‌گذاری‌های بیشتر منجر خواهد شد.
- بررسی تأثیر سیاست‌های قومی بر توسعه و تراکم جمعیتی مناطق کردنشین می‌تواند به شناسایی و بهره‌برداری از این فرصت‌ها کمک کند. با ایجاد سیاست‌های جامع و فراگیر که به نیازها و حقوق همه گروه‌های قومی توجه کند، می‌توان به بهبود شرایط زندگی و توسعه پایدار در این مناطق کمک کرد.

تعریف متغیرها

متغیر وابسته

سیاست‌گذاری تنوع قومی بر بافت جمعیت (اقوام کرد)

تنوع قومی و سیاسی شدن قومیت، بر آگاهی از تفاوت، برجستگی ذهنی آن تفاوت و بسیج بر پایه آن دلالت دارد (گل محمدی، ۱۳۸۶: ۱۶۶).

متغیرهای مستقل

سیاست قومی: سیاست قومی شامل آن دسته از همبستگی‌هایی می‌شود که در درون دولت-ملت‌ها وجود دارد و به دنبال حفظ و گسترش خرده‌هویت خود هستند. همبستگی یعنی انسجام درونی بین چند نفر یا چند گروه که آگاهی مشترک داشته باشند. یکی از ابعاد همبستگی قومی تعهد اجتماعی است که این احساس، یعنی فرد خودش را کُرد معرفی می‌کند و نسبت به آن تعهد دارد. در همبستگی قومی به جز دین، عنصر قومیت (کُردبودن) هم نقش دارد و برای سنجش این متغیر، شاخص‌هایی مانند جان‌فشانی برای خاک کُردستان، فخر و مباهات به لباس کردی، تعهد قومی، تلاش در راه آبادانی کُردستان، پاسداری از تاریخ و فرهنگ کُرد و... در نظر گرفته شده است.

باروری و توسعه جمعیت مناطق اقوام کردنشین: با وجود این تصور ساده و عامیانه که مفهوم و فرایند توسعه امری بدیهی و مشخص محسوب می‌شود، معنا، فرایند و پویایی‌های توسعه بحث بسیار پیچیده، چندبعدی، عمیق و گسترده‌ای است. یکی از جالب‌ترین تعاریف این واژه، تعریف ویلبرت مور است که براساس آن، توسعه به معنای پیشرفت و دستیابی به مجموعه‌ای از اهداف رفاهی تلقی می‌شود. با توجه به اینکه سنجش وضعیت توسعه مذهبی، اقتصادی و فرهنگی در مناطق کردنشین مدنظر، یکی از متغیرهای اصلی این پژوهش در مقیاس کلان است، برای تعیین و تحقق شاخص‌های توسعه در ابعاد اقتصادی، مذهبی و فرهنگی آن، از برخی مطالعات تجربی (بیات، کاوه ۱۳۸۹) بهره گرفته شده است.

بحث و گفتگو

هدف این تحقیق بررسی «تأثیر سیاست‌های قومی جمهوری اسلامی ایران بر توسعه و تراکم جمعیتی مناطق کرد نشین» است. در این پژوهش بنابر اهداف مورد نظر از روش تحقیق آمیخته (کیفی-کمی) استفاده شد. پس از انجام مصاحبه عمیق با ۲۲ نفر از اساتید، اعضای هیات علمی دانشگاه (دارای تجارب علمی-پژوهشی و تدریس) در نفر ۱۲ ام به اشباع نظری رسیدیم. تحلیل محتوای کیفی داده‌های حاصل از مصاحبه، طی سه مرحله کدگذاری در نهایت منجر به استخراج؛ بیش از ۳۰۰ کد اولیه (باز)، ۴۵ کد محوری و جمعاً ۴ مقوله اصلی و ۱۱ مقوله فرعی شد.

نتایج یافته‌های بخش کیفی

گام اول: کدگذاری باز داده‌ها

در گام اول تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه عمیق با اعضای هیات علمی دانشگاه، بیش از ۳۰۰ کد باز با محوریت موضوع و متغیرهای تحقیق بدست آمد.

گام دوم: کدگذاری محوری داده‌ها

در گام دوم تحلیل داده‌ها: پس از بررسی دقیق تر کدها و دسته بندی کدگذاری هم مفهوم، در این مرحله با توجه به حذف کدهای تکراری و طبقه بندی آنها؛ کد محوری از داده‌ها استخراج شد.

گام سوم: مقوله و دسته بندی نهایی داده‌ها

در گام نهایی تحلیل داده‌های کیفی (داده‌های حاصل از مصاحبه با خبرگان) مقولات بدست آمده از مرحله قبل مورد بررسی مجدد قرار گرفت تا در قالب دسته بندی جدید و موجزتری تحت عنوان مقوله عمده و مقولات، یاخته‌ها نهایی و ارائه شوند. بدین ترتیب پس از بررسی نهایی محتوای داده‌های مصاحبه عمیق با مشارکت کنندگان در تحقیق؛ ۴ شاخص اساسی به عنوان عوامل بنیادی مرتبط با «تحلیل اثر ابعاد فرهنگی، مذهبی و اقتصادی سیاست‌های قومی جمهوری اسلامی ایران بر بافت جمعیتی قوم کرد»، به دست آمد که عبارتست از: ۱- توسعه فرهنگی ۲- توسعه اجتماعی، ۳- توسعه مذهبی، ۴- توسعه اقتصادی.

یافته‌های بخش کمی

در این قسمت داده‌های گردآوری شده به صورت جدول یا نمودار عرضه و تحلیل میشود (سرمد و همکاران، ۱۳۸۶: ۳۲۳). بدین ترتیب به منظور بررسی تحلیل اثر ابعاد فرهنگی، مذهبی و اقتصادی سیاست‌های قومی جمهوری اسلامی ایران بر بافت جمعیتی قوم کرد از پرسشنامه بسته ۳۰ سوالی که توسط محقق طراحی و اعتباریابی شده است، استفاده شد. این پرسشنامه علاوه بر سوالات مربوط به اطلاعات فردی و زمینه‌ای، شامل ۳۰ گویه بسته پاسخ بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت می‌باشد، پرسشنامه پنج بعد شناخت سطح توسعه فرهنگی اقوام، سطح توسعه اجتماعی اقوام، سطح توسعه مذهبی اقوام، سطح توسعه اقتصادی اقوام را مورد سنجش قرار می‌دهد.

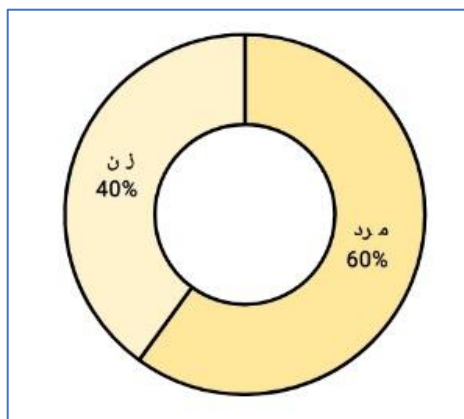
نتایج آماری در دو سطح یافته‌های توصیفی و یافته‌های استنباطی ارائه شده است. در بخش آمار توصیفی از شاخص‌های آماری مانند فراوانی، درصد فراوانی، میانگین، انحراف استاندارد، نمودار ستونی و آزمون نرمال بودن توزیع متغیرها (آماره‌های کجی و کشیدگی) استفاده شد و در بخش آمار استنباطی از آزمون تحلیل عاملی تأییدی، آزمون تی تک نمونه‌ای و آزمون رتبه بندی فریدمن استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزارهای SPSS و Smart PLS انجام شد. سطح خطای آلفا برای آزمون فرضیه‌ها مقدار ۰/۰۵ تعیین شد ($p < 0/05$).

یافته‌های توصیفی

ویژگیهای جمعیت شناختی پاسخگویان

- جنسیت

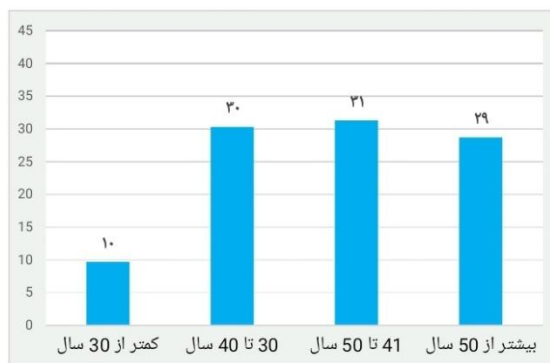
بررسی وضعیت جنسیتی پاسخگویان در نمودار نشان می‌دهد که بیشتر پاسخگویان یعنی ۵۹/۷ درصد پاسخگویان مرد هستند و ۴۰/۳ درصد زن هستند.

نمودار ۱. ستونی درصد فراوانی جنسیت پاسخگویان

- سن

پاسخگویان برحسب سن در چهار دسته قرار گرفتند. نتایج نشان می‌دهد طبقه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال با ۳۱/۳ درصد دارای بیشترین فراوانی است و طبقه سنی کمتر از ۳۰ سال با ۹/۷ درصد دارای کمترین فراوانی در نمونه تحقیق است. در مجموع ۴۰ درصد پاسخگویان کمتر از ۴۰ سال سن دارند و ۶۰ درصد بیشتر از ۴۰ سال سن دارند.

نمودار ۲. ستونی درصد فراوانی سن پاسخگویان

- وضعیت تاهل

در جدول زیر فراوانی و درصد فراوانی رتبه دانشگاهی گزارش شده است. فراوانی رتبه دانشگاهی از بیشترین درصد به کمترین درصد بدین صورت است: متاهل با ۵۸ درصد، مجرد با ۴۲ درصد.

وضعیت تاهل	فراوانی	درصد فراوانی
متاهل	۶۱۰	۵۸
مجرد	۴۹۳	۴۲
مجموع	۳۰۰	۱۰۰

جدول ۱. فراوانی وضعیت تاهل

- تعداد فرزندان:

در جدول زیر فراوانی و درصد فراوانی تعداد فرزندان آمده است. مطابق نتایج ۱۴/۷ درصد پاسخگویان بیشتر از ۳ فرزند دارند، ۲۶/۷ درصد سه فرزند دارند، ۲۷/۳ درصد دو فرزند دارند و ۳۱/۳ درصد نیز یک فرزند دارند.

سابقه خدمت	فراوانی	درصد فراوانی
بیش تر از سه	۴۴	۱۴/۷
سه فرزند	۸۰	۲۶/۷
دو فرزند	۸۲	۲۷/۳
یک فرزند	۹۴	۳۱/۳
مجموع	۷۰۰	۶۹

جدول ۲. فراوانی سابقه خدمت

با استفاده از نرم افزار Smart PLS به بررسی روایی پرسشنامه با استفاده از شاخص های بار عاملی و روایی همگرا پرداخته شد و با استفاده از آزمون های پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ، پایایی متغیرها ارزیابی شد. بارهای عاملی از طریق محاسبه مقدار همبستگی شاخص های یک سازه با آن سازه محاسبه می شوند که اگر این مقدار برابر یا بیشتر از مقدار ۰/۴۰ شود، موید این مطلب است که واریانس بین سازه و شاخص های آن از واریانس خطای اندازه گیری آن سازه بیشتر بوده و روایی در مورد آن مدل اندازه گیری قابل قبول است.

برای سنجش پایایی علاوه بر آلفای کرونباخ از روش پایایی ترکیبی نیز استفاده شد. از آنجایی که معیار آلفای کرونباخ یک معیار سنتی برای تعیین پایایی سازه می باشد، روش حداقل مجذورات جزئی معیار مدرن تری نسبت به آلفا به نام پایایی ترکیبی را به کار می برد. برتری آن نسبت به آلفای کرونباخ در این است که پایایی سازهها را نه به صورت مطلق بلکه با توجه به همبستگی سازههاشان با یکدیگر محاسبه میکند. در صورتی که مقدار پایایی ترکیبی بیشتر از ۰/۷ شود، نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل های اندازه گیری دارد (داوری و رضازاده: ۱۳۹۲: ۸۰). ضریب همبستگی آلفای کرونباخ نوعی اندازه پایایی ثابت درونی است. پایایی ثابت درونی، همانند تحلیل عاملی روشی برای مشاهده شدت همبستگی بین گویههاست. استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، معمولترین روش محاسبه پایایی است و از بقیه روشها بیشتر گزارش شده است. قاعده کلی این است که مقدار آلفای کرونباخ یک مقیاس باید حداقل ۰/۷۰ باشد (کریمی، ۱۳۹۴: ۱۸۴). از شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE) جهت بررسی روایی همگرا استفاده شد.

جهت بررسی روایی مقیاس « بررسی تاثیر سیاست‌های قومی جمهوری اسلامی ایران بر توسعه و تراکم جمعیتی مناطق کردنشین » از تحلیل عاملی تاییدی مرتبه دوم استفاده شد. این مقیاس دارای ۴ مولفه و در مجموع ۳۰ سوال است. بررسی تاثیر سیاست‌های قومی جمهوری اسلامی ایران بر توسعه و تراکم جمعیتی مناطق کردنشین نیازمند بررسی دقیق و عمیق این ابعاد و نحوه تعامل آنها با یکدیگر است.

ابعاد فرهنگی

حفظ و ترویج فرهنگ: سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران در برخی موارد به تقویت فرهنگ‌های بومی و محلی، از جمله فرهنگ کردها، توجه کرده است. این امر به حفظ زبان، آداب و رسوم و هنرهای محلی کمک می‌کند. چالش‌ها و محدودیت‌ها: در عین حال، برخی سیاست‌ها ممکن است به احساس بی‌توجهی به فرهنگ‌های محلی منجر شوند. محدودیت در برگزاری مراسم‌های فرهنگی و هنری به ویژه در مناطق کردنشین می‌تواند به احساس عدم رضایت و بی‌اعتمادی در بین کردها منجر شود.

ابعاد مذهبی

تنوع مذهبی: قوم کرد عمدتاً مسلمانان سنی مذهب هستند، در حالی که دولت جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک دولت شیعه، برخی سیاست‌های مذهبی را به نفع مذهب خود اعمال می‌کند. این موضوع می‌تواند منجر به احساس تبعیض و ناراضی در میان کردها شود.

سیاست‌های مذهبی: در برخی موارد، سیاست‌های مذهبی می‌توانند به ترویج همزیستی مسالمت‌آمیز کمک کنند، اما در مواردی نیز ممکن است باعث تشدید تنش‌های مذهبی و فرهنگی شوند.

۳. ابعاد اقتصادی

عدم توسعه اقتصادی: مناطق کردنشین به ویژه در مقایسه با سایر مناطق ایران از نظر اقتصادی توسعه نیافته هستند. سیاست‌های اقتصادی دولت ممکن است به نفع مناطق مرکزی و بزرگ کشور باشد و به مناطق کردنشین توجه کافی نداشته باشد.

فرصت‌های شغلی: این عدم توجه می‌تواند منجر به بیکاری و مهاجرت جوانان کرد به مناطق دیگر شود که بر روی بافت جمعیتی قوم کرد تأثیر منفی می‌گذارد.

۴. تأثیرات بر بافت جمعیتی قوم کرد

مهاجرت: جوانان کرد به دلیل فرصت‌های محدود اقتصادی و اجتماعی به دیگر مناطق کشور یا حتی خارج از کشور مهاجرت می‌کنند. این روند می‌تواند منجر به کاهش جمعیت و تغییر بافت اجتماعی در مناطق کردنشین شود.

تغییرات اجتماعی: سیاست‌های فرهنگی و مذهبی می‌توانند بر روی هویت قومی کردها تأثیر بگذارند و باعث ایجاد احساس تبعیض یا بی‌اعتمادی نسبت به دولت شوند.

تقویت هویت قومی: از سوی دیگر، فشارها و محدودیت‌ها می‌توانند به تقویت هویت قومی و فرهنگی کردها منجر شوند و احساس همبستگی بین آن‌ها را افزایش دهند.

نتایج نشان داد با توجه به مقدار بارهای عاملی بدست آمده که بیشتر از ۰/۴۰ است و در سطح معنیداری کمتر از ۰/۰۵ ($p < 0/05$) قرار دارند (تمامی مقادیر t بزرگتر از ۱/۹۶ شده است)، نتیجه می‌گیریم که روایی سازه تمامی سوالات تایید می‌شود. تمامی سوالات بار عاملی بیشتر از ۰/۴۰ دارند که روایی تمامی سوالات پرسشنامه مقیاس « بررسی تأثیر سیاست‌های قومی جمهوری اسلامی ایران بر توسعه و تراکم جمعیتی مناطق کردنشین » را تایید می‌کند.

مقدار پایایی ترکیبی از حداقل ۰/۸۹ برای مولفه هدف گذاری تا حداکثر ۰/۹۵ برای مولفه فرهنگی بدست آمده است که این مقادیر پایایی ترکیبی بیشتر از مقدار ۰/۷۰ است. این مقادیر پایایی، مقدار مورد تاییدی است و گویای این است که پایایی مقیاس و مولفه های آن از نظر آماری تایید می‌شود. همچنین مقادیر آلفای کرونباخ مولفه ها از حداقل ۰/۷۷ برای مولفه های مذهبی تا حداکثر ۰/۹۳ برای مولفه اقتصادی بدست آمده و نشان می‌دهد پایایی به روش آلفای کرونباخ نیز پایایی پرسشنامه و مولفه ها را تایید می‌کند.

میانگین واریانس استخراج شده که روایی همگرا را می‌سنجد از حداقل ۰/۶۷ برای مولفه اجتماعی تا حداکثر ۰/۸۵ برای مولفه سیاست‌گذاری بدست آمده است که نشان می‌دهد تمامی مقادیر بالاتر از ۰/۵۰ است. مقادیر بدست آمده نشان می‌دهد که روایی همگرایی تمامی مولفه ها مقدار مناسب و مورد تاییدی بدست آمده است. در مجموع نتایج نشان از تایید روایی و پایایی تمامی مولفه های مقیاس سیاست‌های قومی جمهوری اسلامی ایران بر بافت جمعیتی قوم کرد و سوالات مربوط به آن دارد.

نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر سیاست‌های قومی جمهوری اسلامی ایران بر توسعه و تراکم جمعیتی مناطق کردنشی انجام شده است. بر مبنای نتایج حاصل شده، کم‌بودن میزان جمعیت در میان کردهای شیعه، نشان‌دهنده نقش جداکننده مذهب در شکاف قومی است. این نتیجه، با مطالعه برخی پژوهشگران با عنوان «مطالعه کیفی مذهب و قوم‌گرایی در بین کردهای شیعه و سنی» هم‌سو است (شرف، احمد (۱۳۸۳)). براساس این مطالعه، کردهای شیعه، هویت قومی خود را به‌صورت زیرمجموعه هویت ملی ایرانی تعریف می‌کنند. نوع قوم‌گرایی در میان کردهای سنی آشکارا خصالتی سیاسی دارد و یکی از مهم‌ترین مطالبات جنبش ناسیونالیسم قومی را در کردستان نشان می‌دهد. مصاحبه‌شوندگان کرد شیعه بر حقوق فرهنگی قوم کرد تأکید کرده‌اند؛ درحالی‌که این حقوق بیشتر به مطالباتی همچون حفظ زبان و فرهنگ کردی مربوط می‌شود و از نظر آنها برآورده‌شدن این مطالبات بدون وجود حاکمیت سیاسی کردی نیز امکان‌پذیر است. این مسئله نقش و جایگاه محوری مذهب را در هویت جمعی منطقه مدنظر تأیید می‌کند. گذشته از آن، تأیید این رابطه از لحاظ نظری هم نقش‌آفرینی عوامل قدیمی (مذهب به‌صورت عامل ازلی در تکوین و تدام هویت‌خواهی قومی) را تأیید می‌کند و رویکرد قدیمی‌گرایان به شکل عاملی تمایزبخش به این مسئله توجه دارد.

بر مبنای نتایج تحقیق، احساس تبعیض به‌طور مستقیم با هویت‌طلبی قومی رابطه دارد. این نتیجه نیز نظریه ایسمن، دیوید مایر، گار و هچتر را تأیید می‌کند. به باور ایسمن، نابرابری اقتصادی به افزایش قوم‌گرایی منجر می‌شود؛ به‌این ترتیب، با توسعه اقتصادی تضاد قومی کاهش می‌یابد. طبق دیدگاه مایر نیز این نابرابری تعصب و تبعیض را مشروعیت می‌بخشد و به احساس تنفر از گروه حاکم و پرخاشگری علیه آنها و تقویت هویت‌طلبی قومی می‌انجامد. هچتر نیز برجسته‌شدن هویت‌های قومی و نژادی و ادغام گروه‌های قومی را در ارتباط با نوسازی نامتوازن تبیین می‌کند. (ترابی و مجیدی، ۱۳۹۳).

یافته‌های پژوهش

بررسی فرهنگ کردها و تأثیر آن بر سیاست‌های قومی موضوعی جالب و مهم است که می‌تواند به درک عمیق‌تری از دینامیک‌های اجتماعی و سیاسی در مناطق کردنشین و همچنین در سطح ملی و بین‌المللی منجر شود.

فرهنگ کردها

تعامل فرهنگ کردها با سیاست‌های قومی به‌طور پیچیده‌ای تحت تأثیر تاریخ، جغرافیا و ساختارهای سیاسی قرار دارد. درک این تعاملات می‌تواند به سیاست‌گذاران کمک کند تا راهکارهای بهتری برای مدیریت تنوع قومی و فرهنگی در کشورها ارائه دهند. بنابراین پژوهش در این زمینه می‌تواند به درک بهتر از چالش‌ها و فرصت‌های موجود برای قوم کرد و همچنین بهبود سیاست‌های قومی در ایران و دیگر کشورها کمک کند.

نقش مذهب در شکل‌دهی به سیاست‌های قومی

تعامل مذهب با سیاست‌های قومی در جامعه کردها به‌طور پیچیده‌ای تحت تأثیر تاریخ، جغرافیا و ساختارهای سیاسی قرار دارد. این تعاملات می‌تواند به بروز فرصت‌ها و چالش‌های جدید منجر شود. بنابراین پژوهش در این زمینه می‌تواند به درک بهتر از چالش‌ها و فرصت‌های موجود برای قوم کرد و همچنین بهبود سیاست‌های قومی و مذهبی در ایران و دیگر کشورها کمک کند.

تأثیر سیاست‌های اقتصادی بر وضعیت اجتماعی قوم کرد

تعامل سیاست‌های اقتصادی با وضعیت اقتصادی و اجتماعی قوم کرد به‌طور پیچیده‌ای تحت تأثیر تاریخ، جغرافیا و ساختارهای سیاسی قرار دارد. درک این تعاملات می‌تواند به سیاست‌گذاران کمک کند تا راهکارهای بهتری برای مدیریت تنوع قومی و فرهنگی ارائه دهند. بنابراین پژوهش در این زمینه می‌تواند به درک بهتر از چالش‌ها و فرصت‌های موجود برای قوم کرد و همچنین بهبود سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی در ایران و دیگر کشورها کمک کند.

پیشنهادات

- بررسی نمونه‌های خاص از سیاست‌های قومی در مناطق کردنشین و تأثیرات آن بر جامعه کرد. و بررسی نمونه‌های خاص از تأثیر مذهب و فرهنگ و اقتصاد بر سیاست‌های قومی در مناطق مختلف کردستان.
- انجام مصاحبه‌ها و نظرسنجی‌ها با اعضای جامعه کرد برای درک بهتر از احساسات و نظرات آن‌ها درباره سیاست‌های قومی و تأثیر مذهب و فرهنگ بر سیاست‌های قومی و همچنین تأثیر سیاست‌های اقتصادی بر زندگی روزمره‌شان.
- مقایسه وضعیت کردها در کشورهای مختلف و تأثیرات فرهنگ و مذهب بر سیاست‌های قومی در آن کشورها و همچنین و تأثیرات سیاست‌های اقتصادی بر وضعیت آن‌ها در آن کشورها.

منابع

- اسدی، علیرضا (۱۳۹۰)، فرهنگ تطبیقی گویش کردی ایلامی با زبان ایرانی میانه (پهلوی اشکانی و ساسانی) به انضمام تاریخ و زبان استان ایلام قبل از اسلام، ایلام: انتشارات چوهر حیات، شابک ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۵۵-۲۳-۸
- بیات، کاوه (۱۳۸۹) کردها و فرقه دموکرات آذربایجان؛ گزارش‌هایی از کنسولگری آمریکا در تبریز از دی ۱۳۲۳ تا اسفند ۱۳۲۵، تهران: نشر شیرازه
- ترابی، یوسف (۱۳۸۹)، درآمدی بر مدیریت سیاسی اقوام و اقلیت‌ها در ج.ا.ا، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره گزارش ۱۰۲۷۲
- داوری، علی و رضازاده، آرش (۱۳۹۲) مدل سازی معادلات ساختاری با نرم افزار PLS . تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی.
- سرمه، زهره و بازرگان، عباس و حجازی، الهه (۱۳۸۵) روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، تهران: آگه.
- شرف، احمد (۱۳۸۳) بحران هویت ملی و قومی در ایران، در مجموعه مقالات ایران، هویت، ملیت، قومیت به کوشش حمید احمدی، تهران: موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی
- علی پور، عباس (۱۳۹۰) تأثیر سیاست قومی بر همگرایی و واگرایی‌های اقوام در استان‌های س و ب و کردستان پس از انقلاب، دکتری جغرافیایی سیاسی، دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات

- کریمی، علی و قاسمی طوسی، سمیه (۱۳۹۳) "سیاست گذاری اجتماعی و هویت سازی ملی؛ فراگیری سیاست‌های کلان اجتماعی در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران"، فصلنامه مطالعات ملی، شماره ۵۸
- کهنه‌پوشی، مصلح (۱۳۸۳) تبعیض قومی در کردستان ایران (بعد از انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷)، رساله کارشناسی ارشد رشته پژوهش علوم اجتماعی، دانشگاه تهران
- گل محمدی، احمد (۱۳۸۱) جهانی شدن، فرهنگ، هویت، تهران: نی
- گبانچی، ایوب (۱۳۹۲)، جشن‌ها و آیین‌های ایران باستان، تهران: انتشارات عطایی، شابک ۹۷۸-۹۶۴-۳۱۳-۷۰۹-۰.
- مقصودی، مجتبی (۱۳۷۶) ناهمگونی جمعیتی و توسعه ملی در ایران (با تأکید بر ناهمگونی قومی)، تهران: مؤسسه مطالعات ملی
- مقصودی، مجتبی (۱۳۸۲) قومیت‌ها و نقش آنان در تحولات سیاسی سلطنت محمدرضا پهلوی، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی
- مقصودی، مجتبی (۱۳۷۶) ناهمگونی جمعیتی و توسعه ملی در ایران (با تأکید بر ناهمگونی قومی)، تهران: مؤسسه مطالعات ملی
- میلر، دیوید (۱۳۸۳) ملیت، ترجمه داود غریاق زندی، تهران: تمدن ایرانی
- یوسفی، علی، (۱۳۸۰)، روابط بین قومی و تاثیر آن بر هویت ملی اقوام در ایران: تحلیلی ثانویه بر داده‌های یک پیمایش ملی
- زمستان، شماره ۸

References

- Asadi, A. (2011). *Comparative culture of the Ilami Kurdish dialect with Middle Iranian language (Parthian and Sassanian Pahlavi), including the history and language of Ilam province before Islam. Ilam: Jowhar-e Hayat Publications. ISBN 978-600-6355-23-8. [in Persian]*
- Bayat, K. (2010). *Kurds and the Democratic Party of Azerbaijan; Reports from the American Consulate in Tabriz from January 1944 to March 1946. Tehran: Shirazeh Publications. [in Persian]*
- Torabi, Y. (2010). *An introduction to the political management of ethnic groups and minorities in the I.R. of Iran. Tehran: Research Center of the Islamic Consultative Assembly, Report No. 10272. [in Persian]*
- Davari, A., & Rezazadeh, A. (2013). *Structural equation modeling with PLS software. Tehran: Academic Jihad Organization Publications. [in Persian]*
- Sarmad, Z., Bazargan, A., & Hejazi, E. (2006). *Research methods in behavioral sciences. Tehran: Agah Publications. [in Persian]*
- Sharaf, A. (2004). *The crisis of national and ethnic identity in Iran. In H. Ahmadi (Ed.), Iran, identity, nationality, ethnicity (pp. ___). Tehran: Institute for Humanities Research and Development. [in Persian]*
- Alipour, A. (2011). *The impact of ethnic policy on convergence and divergence of ethnic groups in the provinces of West Azerbaijan, Kurdistan, and Kermanshah after the revolution (Doctoral dissertation in Political Geography). Islamic Azad University, Science and Research Branch. [in Persian]*
- Karimi, A., & Ghasemi Tousi, S. (2014). *Social policy and national identity building; Comprehensiveness of macro-social policies in the Constitution of the Islamic Republic of Iran. National Studies Quarterly, (58). [in Persian]*
- Kohnepooshi, M. (2004). *Ethnic discrimination in Iranian Kurdistan (after the Islamic Revolution of 1979) (Master's thesis in Social Science Research). University of Tehran. [in Persian]*
- Gol Mohammadi, A. (2002). *Globalization, culture, identity. Tehran: Ney Publications. [in Persian]*
- Gabanchi, A. (2013). *Festivals and rituals of ancient Iran. Tehran: Atai Publications. ISBN 978-964-313-709-0. [in Persian]*

- Maghsoudi, M. (1997). *Demographic heterogeneity and national development in Iran (With emphasis on ethnic heterogeneity)*. Tehran: Institute for National Studies. [in Persian]
- Maghsoudi, M. (2003). *Ethnicities and their role in the political developments of the reign of Mohammad Reza Pahlavi*. Tehran: Center for Islamic Revolution Documents. [in Persian]
- Miller, D. (2004). *Nationality* (D. Ghariagh Zandi, Trans.). Tehran: Iranian Civilization Publications. [in Persian]
- Yousefi, A. (2001). *Inter-ethnic relations and their impact on the national identity of ethnic groups in Iran: A secondary analysis of data from a national survey*. *Quarterly Journal of National Studies*, (8). [in Persian]